

Sygn. akt III PK 92/14

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kuryło

w sprawie z powództwa A. K. i D. O.
przeciwko O. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
i C. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
o ustalenie stosunku pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 9 grudnia 2014 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej C. Spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w W. od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 5 marca 2014 r., sygn. akt IV Pa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 5 marca 2014 r. po rozpoznaniu apelacji pozwanych: O. Sp. z o.o. w W. oraz C. Sp. z o.o. w W. od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy w K. z dnia 26 września 2013 r. (mocą którego ustalono, że powódka D. O. była zatrudniona w C. Sp. z o.o. w W. w oparciu o stosunek pracy w okresie od 12 sierpnia 2009 r. do 15 marca 2012 r. w wymiarze 7/8 etatu (pkt I); powódka D. O. była zatrudniona w O. Sp. z o.o. w W. w oparciu o stosunek pracy w okresie od 12 sierpnia 2009 r. do 15 marca 2012 r., w wymiarze 1/8 etatu (pkt II); powódka A. K. była zatrudniona w C. Sp. z o.o. w W. w oparciu o stosunek pracy w okresie od 6 lutego 2011 r. do 15 marca 2012 r. w wymiarze 7/8 etatu (pkt III); powódka A. K. była zatrudniona w O. Sp. z o.o. w W. w oparciu o stosunek pracy w okresie od 6 lutego 2011 r. do 15

marca 2012 r. w wymiarze 1/8 etatu (pkt IV); a ponadto Sąd Rejonowy orzekł o opłacie sądowej), zmienił zaskarżony wyrok w punkcie III w ten sposób, że ustalił, iż powódka A. K. była zatrudniona w C. Sp. z o.o. w W. w okresie od 8 lutego 2011 r. do 15 marca 2012 r. w wymiarze 7/8 etatu i oddalił powództwo wniesione przeciwko tej Spółce w pozostałej części oraz zmienił zaskarżony wyrok w punkcie VI w ten sposób, że obniżył wskazaną opłatę do pobrania od pozwanej O. Sp. z o.o. w W. z 1.800 zł do kwoty 258 zł, a w pozostałym zakresie oddalił apelację.

Powyższy wyrok został zaskarżony skargą kasacyjną pozwanego C. Sp. z o.o. Skargę oparto na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 22 § 1¹ k.p., w związku z art. 3 k.p. i art. 3 § 1 k.p. oraz art. 11 k.p. i 65 k.c., a nadto na podstawie naruszenia przepisów postępowania: 1/ art. 382 k.p.c. oraz 2/ art. 227 k.p.c. i art. 233 k.p.c.

Jako przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, a także istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości. Istotne zagadnienia prawne zostały przez skarżącą sformułowane następująco: 1/ Czy w przypadku wniesienia powództwa o ustalenie istnienia stosunku pracy - w aspekcie badania przeważających cech stosunku cywilnoprawnego (art. 22 k.p.) - bez znaczenia pozostaje okoliczność organizacji usługi przez odrębny podmiot gospodarczy ?; 2/ Czy wydawanie poleceń zleceńobiorcom przez osoby trzecie, zatrudnione przez kontrahenta zleceńodawcy, ma znaczenie dla ustalenia stosunku pracy ?; 3/ Czy w powództwach o ustalenie stosunku pracy, formułowanych na podstawie art. 22 § 1¹ k.p., należy ustalić podstawę formalno-prawną wyznaczenia osoby fizycznej do dokonywania czynności z zakresu prawa pracy za pracodawcę (art. 3¹ § 1 k.p.), w sytuacji gdy osoba ta nie jest pracownikiem tego pracodawcy, czy też można te ustalenia pominąć, przyjmując, że dorozumiane działanie tej osoby polegające na faktycznym wykonywaniu praw i obowiązków pracodawcy, świadczy o działaniu tej osoby za pracodawcę w rozumieniu art. 3¹ § 1 k.p. ?; 4/ Czy wyznaczenie takiej osoby może nastąpić w sposób dorozumiany, czy natomiast osoba ta, powinna legitymować się, co najmniej pełnomocnictwem do działania w imieniu i na rzecz pracodawcy oraz czy sąd rozpatrujący sprawę ustalając cechę podporządkowania pracowniczego powinien w materiale dowodowym posiadać dowód umocowania

osoby sprawującej nadzór nad pracownikami? Jak zaznacza dalej skarżący ostatnie ze wskazywanych zagadnień prawnych skarżący wiąże z koniecznością dokonania wykładni art. 3¹ § 1 k.p. Istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości skarżący wiąże natomiast z art. 22 § 1¹ k.p. Jak wynika z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w ocenie skarżącego wątpliwości budzą cechy konstrukcyjne konieczne dla istnienia stosunku pracy. W uzupełnieniu przedstawionych zagadnień prawnych autor skargi kasacyjnej stawia przy tym kolejne pytania, sformułowane następująco: 1/ czy wykonywanie czynności bez umocowania formalno-prawnego do działania za pracodawcę w rozumieniu art. 3¹ § 1 k.p., może świadczyć o istnieniu podporządkowania pracowniczego; 2/ które z wykonywanych czynności powinny mieć decydujące znaczenie dla oceny istnienia stosunku pracy; 3/ czy istnieją mierniki ilości czynności wykonywanych „za pracodawcę” które przemawiają na rzecz dokonania ustalenia stosunku pracy; 4/ w jakim związku z powyższym pozostają reguły wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p.), zwłaszcza wówczas, gdy nie występują zachowania stron, które przeczyłyby postanowieniom zawartej umowy cywilnoprawnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia

sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

W razie powołania tej przesłanki przedsądu, jaką jest występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Sformułowanie zagadnienia powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego. Rolą Sądu Najwyższego, jako najwyższego organu sądowego w Rzeczypospolitej Polskiej, nie jest bowiem działanie w interesie indywidualnym, lecz powszechnym, poprzez ochronę obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania i ujednolicanie praktyki stosowania prawa pozytywnego. Nie każde więc orzeczenie, nawet błędnie wydane, zasługuje na kontrolę w postępowaniu kasacyjnym (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147, z dnia 18 marca 2004 r., I PK 620/03, LEX nr 513011, z dnia 8 lipca 2004r., II PK 71/04, LEX nr 375715 i z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883). Nie spełnia określonego w art. 398⁹ § 1 k.p.c. wymagania sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w sposób ogólny i nieprecyzyjny, a zwłaszcza ograniczenie się do samego postawienia pytania, bez odniesienia się do problemów interpretacyjnych przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 332/07, LEX nr 452451 i z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538).

Co się tyczy tej przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w

orzecznictwie, przepisy mające być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego powinny należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211). Rzeczą skarżącego jest zaś wykazanie, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości ze sprecyzowaniem, na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź niejednolita jego wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które to orzecznictwo należy przytoczyć (postanowienia Sadu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151, z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351, z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231, z dnia 13 grudnia 2007 r., I PK 233/07, OSNP 2009 nr 2-4 poz.43 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133). Oczywiście jest, iż budzący wątpliwości interpretacyjne przepis musi mieć zastosowanie w sprawie, a jego wykładnia – mieć znaczenie dla jej rozstrzygnięcia. Przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego jest jednak sam przepis, a nie rozstrzygnięcie konkretnego sporu. Stąd też wspomniane wątpliwości interpretacyjne powinny być na tyle poważne, by ich wyjaśnienie nie sprowadzało się do prostej wykładni przepisów. W tym wyraża się publicznoprawny charakter skargi kasacyjnej. Celem realizowanym w wyniku rozpoznania skargi kasacyjnej jest bowiem ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni przepisów prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji i prawa pozytywnego, a nie korekta orzeczeń wydawanych przez sady powszechne (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wypada stwierdzić, że żadna z powołanych przez skarżącego przesłanek przedsadu nie spełnia stawianych jej wymagań.

Przedstawione przez skarżącego istotne zagadnienia prawne w istocie sprowadzają się do postawienia pytań, nie odwołując się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, na bazie którego zostały skonstruowane, lecz zmierzają do podważenia ustalonego w sprawie stanu faktycznego. Jedynie ostatniemu z zaprezentowanych istotnych zagadnień prawnych skarżący poświęcił

większą część uzasadnienia, jednak w tym przypadku odniósł się wprost do ustalonego stanu faktycznego, nie przedstawiając istotnych wątpliwości na tle interpretacji przepisów mających zastosowanie w rozstrzygnięciu niniejszego sporu. Odnośnie natomiast potrzeby wykładni art. 22 § 1¹ k.p. skarżący wskazuje, że „w rozumieniu judykatury realizacja usług porządkowo-czystościowych może występować w ramach umowy cywilnoprawnej”. Jako poparcie dla tego twierdzenia przytacza wyrok Sąd Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r. (I UK 68/05, Wokanda 2006 Nr 4, s. 26), w którym stwierdzono, iż wykonywanie pracy pod kierownictwem pracodawcy jest cechą konstrukcyjną stosunku pracy, oraz wyrok z dnia 26 marca 2008 r. (I UK 282/07, LEX nr 411051), w którym Sąd ten wyraził pogląd, że przy ocenie charakteru danego stosunku prawnego ocenie podlega przede wszystkim sposób jej wykonywania. Nie przecząc twierdzeniom zawartym w przytoczonych orzeczeniach podkreślić należy, że kwestia odróżnienia umowy zlecenia (czy szerzej - umów cywilnoprawnych) od umowy o pracę była wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. W uzasadnieniach zapadłych wyroków Sąd Najwyższy zwracał uwagę na to, że nazwa umowy nadana przez strony nie ma oczywiście decydującego znaczenia, jeżeli nawiązany stosunek prawny posiada cechy wskazane w art. 22 § 1 k.p. (wyroki z dnia 7 kwietnia 1999 r., I PKN 642/98, OSNAPiUS 2000 nr 11, poz. 417 oraz z dnia 5 grudnia 2000 r., I PKN 127/00, OSNAPiUS 2002 nr 15, poz. 356), ale jeżeli umowa wykazuje wspólne cechy dla umowy o pracę i umowy prawa cywilnego z jednakowym ich nasileniem, o jej typie (rodzaju) decyduje zgodny zamiar stron i cel umowy, który może być wyrażony także w nazwie umowy (wyroki z dnia 5 września 1997 r., I PKN 229/97, OSNAPiUS 1998 nr 11, poz. 329; z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449; czy z dnia 2 września 1998 r., I PKN 293/98, OSNAPiUS 1999 nr 18, poz. 582). Aby ocenić charakter umowy trzeba dokonać wszechstronnej analizy, czy cechy charakterystyczne dla stosunku pracy są przeważające, a należy to uczynić w oparciu przede wszystkim o takie elementy, jak wola stron (wyrok z dnia 7 marca 2006 r., I PK 146/05, Monitor Prawa Pracy 2006 nr 9, s. 474), uwzględniając, że o wyborze podstawy prawnej świadczenia pracy decydują zainteresowane strony, kierując się nie tyle przedmiotem zobowiązania, ile sposobem jego realizacji (wyrok z dnia 13 kwietnia 2000 r., I PKN

594/99, OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 637). Reasumując, zdaniem judykatury, na charakter danego stosunku prawnego ma wpływ całokształt okoliczności. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się również, że za uznaniem świadczenia pracy na podstawie umowy o pracę przemawiają takie cechy (umowy, sposobu jej świadczenia), jak obowiązek osobistego wykonywania pracy, zakaz wyręczania się osobami trzecimi (wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157, OSPiKA 1965 nr 12, poz. 253 z glosą T. Gleixnera, OSPiKA 1966 nr 4, poz. 86 z glosą S. Wójcika; wyrok z dnia 2 grudnia 1998 r., I PKN 458/98, OSNAPiUS 2000 nr 3, poz. 94); bezwzględne obowiązywanie zasady odpłatności (por. wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157; czy z dnia 5 grudnia 2000 r., I PKN 133/00, OSNAPiUS 2002 nr 14, poz. 326); pracowniczy obowiązek starannego działania, a nie osiągnięcia rezultatu oraz obciążenie pracodawcy ryzykiem prowadzenia działalności (por. wyrok z dnia 4 kwietnia 1930 r., I C 201/30, Zb.Urz. 1930, poz. 84; wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157; wyrok z dnia 2 grudnia 1975 r., I PRN 42/75, Służba Pracownicza 1976 nr 2, s. 28). Sąd Najwyższy zwracał też uwagę na inne cechy charakterystyczne dla stosunku pracy (choć nieprzesadzające), takie jak: wykonywanie pracy skooperowanej, zespołowej (wyrok z dnia 20 marca 1965 r., III PU 28/64, OSNCP 1965 nr 9, poz. 157; wyrok z dnia 22 grudnia 1998 r., I PKN 517/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 138); ciągłość świadczenia pracy (wyrok z dnia 14 grudnia 1999 r., I PKN 451/99, OSNAPiUS 2001 nr 10, poz. 337); specyficzne zasady funkcjonowania podmiotu zatrudniającego (wyrok z dnia 15 października 1999 r., I PKN 307/99, OSNAPiUS 2001 nr 7, poz. 214); występowanie pewnych cech charakterystycznych dla stosunku pracy, np. wypłaty wynagrodzenia za godziny nadliczbowe (wyrok z dnia 4 grudnia 1998 r., I PKN 484/98, OSNAPiUS 2000 nr 2, poz. 62), wypłaty zasiłku chorobowego i korzystania ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego (wyrok OSPiUS w Łodzi z dnia 25 listopada 1975 r., I P 848/75, Służba Pracownicza 1976 nr 4, s. 38). Jednocześnie akcentował cechy obce stosunkowi pracy, a więc przemawiające przeciwko ustaleniu jego istnienia, takie jak obowiązek "odpracowania" urlopu (wyrok z dnia 14 lutego 2001 r., I PKN 256/00, OSNAPiUS 2002 nr 23, poz. 564) lub wykonywanie pracy "na wezwanie" pracodawcy w celu

zastępstwa nieobecnych pracowników (wyrok z dnia 28 czerwca 2001 r., I PKN 498/00, OSNP 2003 nr 9, poz. 222). Również świadczenie pracy podporządkowanej jako konstrukcyjna cecha stosunku pracy było przedmiotem wielu rozstrzygnięć sądowych. Dla stwierdzenia, że występuje ona w treści (sposobie wykonywania) stosunku prawnego, z reguły wskazuje się na takie elementy, jak: określony czas pracy i miejsce wykonywania czynności (wyrok OSPiUS w Krakowie z dnia 18 grudnia 1975 r., II U 2867/75, Służba Pracownicza 1976 nr 10, s. 28); podpisywanie listy obecności (wyrok OSPiUS w Łodzi z dnia 25 listopada 1975 r., I P 848/75, Służba Pracownicza 1976 nr 4, s. 38); podporządkowanie pracownika regulaminowi pracy oraz poleceniom kierownictwa co do miejsca, czasu i sposobu wykonywania pracy oraz obowiązek przestrzegania norm pracy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 1979 r., II URN 19/79, Nowe Prawo 1981 nr 6, s. 82); obowiązek wykonywania poleceń przełożonych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 1997 r., I PKN 89/97, OSNAPIUS 1998 nr 2, poz. 35); wykonywanie pracy zmianowej i stała dyspozycyjność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 września 1997 r., II UKN 232/97, OSNAPIUS 1998 nr 13, poz. 407); dokładne określenie miejsca i czasu realizacji powierzonego zadania oraz ich wykonywanie pod nadzorem kierownika (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 1998 r., I PKN 517/98, OSNAPIUS 2000 nr 4, poz. 138).

Konkludując wypada stwierdzić, że przedstawione przez skarżącego zagadnienia prawne po części pozbawione są przymiotu istotności z uwagi na bardzo bogate orzecznictwo sądowe w tym przedmiocie (wskazane powyżej jedynie przykładowo), po części natomiast są pozorne, gdyż w istocie zmierzają do podważenia ustalonego w sprawie stanu faktycznego. To samo tyczy się potrzeby wykładni art. 22 § 1¹ k.p. – przepis ten był już przedmiotem niezliczonej ilości judykatów Sądu Najwyższego. Skarżący nie wykazał zaś, aby zachodziła potrzeba ponownej wykładni tego przepisu w konsekwencji występowania poważnych wątpliwości na tle jego interpretacji lub rozbieżności w orzecznictwie sądów.

Reasumując: wobec niewykazania istnienia powołanych w skardze kasacyjnej przesłanek przedsądu, z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.

